

Blahoslavený KAREL I.

panovník - exulant - voják - hospodář

17. srpen 1887

1. duben 1922

Odborná konference

u příležitosti

100. výročí úmrtí Karla I.

Habsbursko-Lotrinského

ve čtvrtek 31. března 2022

v Olomouci

v aule Cyrilometodějské teologické fakulty UP

Harmonogram

8.30 Registrace účastníků konference

9.00 Slavnostní zahájení a zdravice

9.30 Úvodní referáty

Jiří Pernes, Císař Karel I. Habsbursko-Lotrinský: jeho životní osudy a snahy o udržení trůnu

Jan Županič, Kontinuita i proměna. Šlechtická politika za vlády Karla I.

Dopolední káva

11.00 První blok: Karel I., panovník a exulant

Jitka Jonová, Diplomatické vztahy se Svatým stolcem v době vlády císaře Karla I. na příkladu jednání o kardinálském klobouku pro arcibiskupa Huyna

Jana Balharová, Závěr života císaře Karla ve vyhnanství na Madeiře
Eva Demmerle, Císařovna Zita

Oběd

13.30 Druhý blok: Karel I., voják
Tomáš Parma & Karel Podolský, Jeden den císaře Karla I. v Olomouci: 16. prosince 1917

Marie Macková, „Krásné znamení pouta lásky a věrnosti dynastie a vojska!“, Karel I. a husarský pluk Nr. 16: glosa k vojensko-administrativní tradici

Odpolední káva

14.50 Třetí blok: Karel I. v českých archivech
Markéta Jetmarová, „Pořádek musí být“ (IV. spisová manipulace ve fondu Velkostatek Brandýs nad Labem)

Pavel Koblasa, Brandýské panství v rukou posledního rakouského císaře a českého krále

Karin Pátrová, Pobyť Karla I. v Brandýse nad Labem a Staré Boleslavi a jeho reflexe v regionálních pramenech

Závěrečné zhodnocení

16.00 J. Exc. Mons. Pavel Konzbul, Víra a osobní spiritualita císaře Karla

18.00 mše sv. v katedrále sv. Václava, hlavní celebrant J. Exc. Mons. Jan Graubner, arcibiskup olomoucký

Anotace

Jiří Pernes

Císař Karel I. Habsbursko-Lotrinský:

jeho životní osudy a snahy o udržení trůnu

Referát se zaměří na postižení životních osudů posledního rakousko-uherského panovníka. Narodil se jako jeden z mnoha arcivévodů a o jeho nástupu na trůn se ani neuvažovalo. Avšak sebevražda korunního prince Rudolfa v r. 1889 a renunziace arcivévodů Františka Ferdinanda d'Este v r. 1900 zásadně změnila situaci – arcivévodů Karel se stal následníkem trůnu. Jeho nástup k moci však přišel dříve, než se předpokládalo. Po smrti Františka Josefa I. v r. 1916 se snažil o provedení vnitropolitických reforem, které měly monarchii vrátit demokratický charakter, a vyvíjel úsilí o ukončení války. K uskutečnění svých plánů však neměl dostatečný prostor, vývoj situace na frontách a rozklad monarchie zapříčinily jeho odchod do exilu. Odsud se dvakrát pokusil o převzetí vlády v Uhrách, avšak bezvýsledně. Následně byl z rozhodnutí vítězných mocností internován na ostrově Madeira, kde zemřel.

Jan Županič

Kontinuita i proměna. Šlechtická politika za vlády Karla I.

Príspevek se bude zabývat otázkou možné proměny šlechtických elit za vlády Karla I. Diskutována bude otázka kontinuity a diskontinuity s předchozím obdobím (vládou Františka Josefa I.), stejně jako otázka specifické situace, která zavládla v posledních týdnech existence monarchie, zejména na počátku listopadu 1918. Tehdy totiž byly nobilitovány osoby, jejichž společenská pozice takovému vzestupu neodpovídala, a proto se nabízí otázka, zda šlo z Karlovy strany o projev jisté rezignace a snahu ocenit své blízké na posledních chvíli, nebo o antedatovaná rozhodnutí, která učinil až ve švýcarské emigraci.

Jitka Jonová

Diplomatické vztahy se Svatým stolcem v době vlády císaře Karla I. na příkladu jednání o kardinálském klobouku pro arcibiskupa Huyna

Po vynuceném přesunu arcibiskupa Lva kardinála Skrbenského z Hřístě z Prahy do Olomouce se jeho nástupcem na svatovojtěšském stolci stal dosavadní brněnský biskup Pavel Huyn. Tato translace proběhla v r. 1916. Karel I. jako nástupce Františka Josefa I. usiloval o jmenování pražského arcibiskupa Huyna kardinálem. V rámci diplomatických jednání je možno sledovat, jaký význam byl přisuzován výběru kandidátů kardinálského purpuru. Ačkoliv je to právo Svatého Otee, z jednání rakousko-uherské diplomacie byla patrná snaha o vliv na výběr kandidátů (jak tomu bývalo ze strany monarchie obvyklé), ale také citlivost na národnost – státní příslušnost papežem vybraných kardinálů (upřednostňování kandidátů ze země Dohody).

Jana Balharová

Závěr života císaře Karla ve vyhnanství na Madeiře

Svědectví o posledních měsících života císaře Karla ve vyhnanství na Madeiře na základě archivních dokumentů tehdejších současníků, zejména nově objevených dokumentů Viktorie hraběnky Mensdorffové (korespondence a deník o umírání císaře), která s císařskou rodinou exil sdílela.

Tomáš Parma & Karel Podolský

Jeden den císaře Karla I. v Olomouci:

16. prosince 1917

Príspevek se zabývá pobytem císaře Karla I. v Olomouci dne 16. prosince 1917, kdy se císař zúčastnil slavnostního posvěcení nově restaurovaného garnizónního kostela Panny Marie Sněžné a navštívil posádkový hřbitov v Černovicích.

Marie Macková

„Krásné znamení pouta lásky a věrnosti dynastie a vojska!“, Karel I. a husarský pluk Nr. 16: glosa k vojensko-administrativní tradici

Karel jako jeden z poměrně dlouhé řady arcivévodů bez reálné naděje na nástupnictví měl určenou vojenskou kariéru, při níž se ovšem nemohl zbavit své příslušnosti k vládnoucímu domu. Tato kombinace mohla poskytovat poměrně pohodlný a příjemný život, kterého si ovšem Karel mohl užívat jen do určité doby. Přesto v něm vzorce tradičního vojenského uvažování 19. století zůstaly zřejmě hluboce zakódovány. Jinak by patrně v r. 1917 neustanovil svou manželku Zitu majitelkou husarského pluku Nr. 16: v době, kdy ženy v habsburské armádě nesloužily a majitelé pluků nebyli v právním prostředí již téměř půl století zakotveni.

Markéta Jetmarová

„Pořádek musí být“ (IV. spisová manipulace ve fondu Velkostatek Brandýs nad Labem)

Rozsáhlá spisová manipulace Velkostatku Brandýs nad Labem vystřídala v průběhu let fungování tamní správy několik registrativních systémů. První pokusy o organizaci spisů se objevují už na počátku 19. století, nicméně až po roce 1841 došlo k vytvoření první manipulace, která pracovala s věcnými skupinami čísloványými I.–XXVII. Byla používána do roku 1848. Následovaly druhá manipulace, která ale fakticky fungovala jen dva roky (věcné skupiny I.–XV.), a třetí v letech 1850–1917 (věcné skupiny I.–IX. a navíc skupina Varia členěná na skupiny XI.–XVI.). Pořádek byl do trvajících „chaosu“ vnesen až v roce 1917, kdy velkostatek koupil císař Karel I. Bylo přistoupeno k novému způsobu ukládání spisů – ke IV. manipulaci s věcnými skupinami I.–X. Zavedený systém se ukázal jako velice životaschopný, byl převzat beze změn i Správou státních statků a lesů po roce 1921 a využíván až do jejího zániku v roce 1949.

Pavel Koblasa

Brandýské panství v rukou posledního rakouského císaře a českého krále

Príspevek si klade za cíl přiblížit způsob nabytí brandýského panství vládnoucím rakouským císařem, přičemž jsou přiblíženy předchozí osudy zmíněného dominia. Následně se představuje hospodaření na brandýském panství za pomoci dochovaných účtů a dalšího spisového materiálu, a také systém správy celého hospodářského celku s důrazem na polní a lesní hospodářství. To vše pro krátké období let 1917–1918. Závěr patří konfiskaci císařského majetku v českých zemích včetně brandýského fideikomisního panství.

Karin Pátrová

Pobyť Karla I. v Brandýse nad Labem a Staré Boleslavi a jeho reflexe v regionálních pramenech

Město Brandýs nad Labem – Stará Boleslav je spjato se jménem posledního císaře a českého krále Karla I. velmi úzce. Karel zde pobýval ještě jako mladý arcivévodů u sedmého dragounského pluku, přivedl sem svou novomanželku Zitu a zavítal sem i později, již jako císař, když zakoupil brandýský zámek. Během zdejšího působení se účastnil společenského života a přispěl k založení některých institucí, z nichž dodnes trvá brandýské gymnázium. Cílem tohoto příspěvku však nebude prezentace Karlova přínosu pro obě tehdy samostatná města, ale především shrnutí regionální pramenné základny na sklonku monarchie a pokus o její kritické zhodnocení. Zajímat nás bude především nazírání dobových písemností na (pozdějšího) panovníka, z nichž byly dosud využity prakticky jen kroniky.

Abecední seznam přednášejících:

MUDr. Jana Balharová (Modlitební liga císaře Karla za mír mezi národy)

Eva Demmerle

Mgr. Markéta Jetmarová (Státní oblastní archiv v Praze – Oddělení metodiky)

doc. PhDr. Jitka Jonová, Th.D. (Univerzita Palackého – Cyrilometodějská teologická fakulta)

Mgr. Pavel Koblasa (Národní archiv – Oddělení fondů samosprávy a státní správy z let 1848–1918)

doc. PhDr. Marie Macková, Ph.D. (Univerzita Pardubice – Filozofická fakulta)

doc. Tomáš Parma, Ph.D. et Ph.D. (Univerzita Palackého – Cyrilometodějská teologická fakulta)

PhDr. Karin Pátrová, Ph.D. (Státní oblastní archiv v Praze – Státní okresní archiv Praha-venkov)

doc. PhDr. Jiří Pernes, Dr. (Ústav pro soudobé dějiny AV ČR – Oddělení politických dějin)

PhDr. Karel Podolský (Vlastivědné muzeum v Olomouci – Historický ústav)

prof. PhDr. Jan Županič, Ph.D. (Univerzita Karlova – Filozofická fakulta)